

Dr hab. Joachim Mencil, prof. AM w Krakowie

Kraków, dn. 15.11.2021 r.

dziedzina: sztuki

dyscyplina: sztuki muzyczne

RECENZJA

w przewodzie doktorskim Pana mgra Ignacego Wiśniewskiego

w dziedzinie: sztuki; w dyscyplinie: sztuki muzyczne

Zleceniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Zlecenie podjęte na podstawie pisma Z-cy Przewodniczącej RDA - dr hab. Moniki Karwaszewskiej z dnia 05.10.2021 r., na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki* (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595) w zw. z art. 179 ust.1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U.2018.0.1669).

Dotyczy:

Uchwały nr 120/2018-2019 Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 2019 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr Ignacego Wiśniewskiego i wyboru promotora - dra hab. Jakuba Stankiewicza

Uchwały nr 179/2021 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 30 września 2021 roku w sprawie powołania recenzentów w przewodzie doktorskim mgr Ignacego Wiśniewskiego: dra hab. Zbigniewa Jakubka (Uniwersytet Rzeszowski) i dra hab. Joachima Menela (Akademia Muzyczna w Krakowie).

Podstawowe dane o Doktorancie i ocena dorobku artystycznego:

Pan Ignacy Wiśniewski ukończył studia w klasie fortepianu klasycznego i fortepianu jazzowego w Akademii Muzycznej w Gdańsku, studiował również w ramach stypendiów w Niemczech i we Francji. Od 2009 roku jest wykładowcą Akademii Muzycznej w Gdańsku gdzie pracuje ze studentami specjalności Musical oraz Jazz i Muzyka Estradowa. Prowadzi działalność koncertową - jest współzałożycielem kwartetu jazzowego Almost Jazz Group oraz liderem Ignacy Wiśniewski Trio. Komponuje i aranżuje muzykę teatralną, filmową i do słuchowisk. Realizuje spektakle teatralne jako kompozytor, kierownik muzyczny, korepetytor wokalny i aranżer w teatrach w Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Toruniu, Gdańsku, Gdyni i Koszalinie. Od 2013 roku jest kierownikiem muzycznym Teatru Zielony Wiatrak w Gdańsku. W 2017 roku wspólnie z dr Mają Miro-Wiśniewską założył Fundację WOOD and MOOD, która zajmuje się wydawnictwem i promocją muzyki m.in. poprzez organizację festiwalu Dwie Premiery.

W załączonej do przewodu doktorskiego dokumentacji znajduje się wykaz publikacji, głównie CD i DVD (od 2008 r.) z udziałem Doktoranta oraz chronologiczne, bogate zestawienie (od 2012 r.) premier płyt, premier spektakli i prawykonania kompozycji z określeniem roli jaką Pan Ignacy

Wiśniewski przy poszczególnych wydarzeniach podejmował. Zwraca uwagę wiodąca (częsta) funkcja kompozytora, a także kierownika muzycznego, aranżera, pianisty jazzowego i korepetytora wokalnego. Na dokumentację dorobku artystycznego składa się także prowadzona od 2006 r. lista licznych koncertów/festiwali/warsztatów, w których Doktorant brał udział.

Ponadto w dokumentacji zawarta jest informacja o absolwentach studiów II i III stopnia Akademii Muzycznej w Gdańsku, z którymi pracował Pan Ignacy Wiśniewski.

Pan Ignacy Wiśniewski działa na wielu polach jeśli chodzi o stylistykę muzyki i zakres pracy. Podejmuje różnego typu wyzwania, przy czym wszędzie uczciwie podchodzi do powierzonych mu zadań. Jest wszechstronnym artystą i posiada już duże umiejętności i bogaty dorobek.

Obraz całości dokumentacji dorobku artystycznego burzy brak dokładności w nazewnictwie wydarzeń (np. rażący błąd: „Gala Obchodów Holokausta” zamiast „Gala obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu” czy „koncert studentów musicalu”)

Ocena pracy doktorskiej:

Poza dokumentacją (wraz z wykazem dorobku) Pan Ignacy Wiśniewski przedstawił do przewodu doktorskiego następujące materiały:

- opis dzieła artystycznego pt. „Rola improwizacji fortepianowej w jazzowym akompaniamencie głosowi ludzkiemu na podstawie kompozycji Ignacego Wiśniewskiego napisanych do wierszy Michała Rusinka zawartych na płycie CD *Kantata jazzowa duo LIVE*” wraz z materiałami nutowymi

- dzieło „Kantata jazzowa duo LIVE” na płycie CD (muzyka: Ignacy Wiśniewski, słowa: Michał Rusinek) w wykonaniu Kamila Dominiaka (śpiew) i Ignacego Wiśniewskiego (fortepian)

1. OPIS DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Sam temat doktoratu jak i proces twórczy, który wcześniej był zaplanowany są bardzo oryginalne. Przedmiotem pracy jest improwizacja fortepianowa, a w zasadzie jej rola w jazzowym akompaniamencie głosowi ludzkiemu. Ta rola została opisana na podstawie kompozycji doktoranta - „Kantaty jazzowej” do poezji Michała Rusinka, dodajmy poezji specjalnie na potrzeby tego utworu zamówionej. Już sam poetycki tekst koresponduje z ideą rozwoju formy kantaty Doktoranta. Złożony z sześciu wierszy zmierza od idei mikro do przesłania makro. Wiersze opisują „emocje ludzkie od codzienności aż po ponadczasowy galaktyczny dystans”. W takiej formie autor pomaga słuchaczowi poznać relację pianisty - akompaniatora i wokalisty gdzie improwizacja stanowi istotny element kształtowania zarówno partii fortepianowej jak i brzmienia całości.

W samym zaplanowaniu pracy jak i w jej opisowej części jest dużo innowacyjnej myśli.

W rozdziale 1 doktorant pisze, że w celu znalezienia swojego języka muzycznego, swojego brzmienia i oryginalności formy kompozycji ważne jest unikanie naśladownictwa czegokolwiek i kogokolwiek/ Jednak czym innym od naśladownictwa jest inspiracja. Pan Ignacy Wiśniewski sam chce wiązać swoją pracę z pewnymi nurtami, które istnieją w muzyce niekomercyjnej, w spectrum od muzyki poważnej, przez jazz aż po musical. Z jednej strony zamierza uniknąć tego co sztafetowe w połączeniu muzyki ze słowem, a z drugiej pragnie przynależać do świata zdobywcy wartościowej, nie tworzonej z przyczyn komercyjnych muzyki. Uważa, że nie powinniśmy się zniechęcać tym, że tworzymy coś co nie pasuje do ustalonych ram, że powstaje coś, co jest poza stylistyczne, czyli jedyne w swoim rodzaju.

W całej pracy autor odwołuje się do opinii znanych twórców zarówno z bibliografii jak i z wywiadów, które przeprowadził z polskimi artystami. Itak np. w rozdziale 1. w podrozdziałach dotyczących

tekstu oraz języka muzycznego odwołuje się do wypowiedzi muzyków na temat czym jest tekst, a szczególnie czym jest poezja w pieśniach, czym jest język w muzyce, sposób wyrażania głosem, sposób prezentacji, interpretacji powiązanej z pokazaniem wiernej myśli kompozytora i librecisty. Z kolei w temacie improwizacji Doktorant opisuje zależność improwizacji i kompozycji, jak się wzajemnie inspirują i eksplorują oraz różnicę w podejściu do muzyki twórcy i wykonawcy. Także w temacie współpracy pianisty z wokalistą przedstawia kilka opinii znanych twórców na temat wymagań jakie sztuka stawia wykonawcom. We wszystkich podrozdziałach podąża w swoich dywagacjach w kontekście „Kantaty jazzowej”.

W rozdziale 2. zostały zamieszczone teksty „Kantaty jazzowej” z komentarzem poety oraz omówieniem przez kompozytora formy i technik kompozytorskich oraz działań wykonawczych. Autor pracy przytoczył także uwagi odtwórcy partii wokalne. Ponadto Pan Ignacy Wiśniewski odwołuje się do opinii innych artystów, opinii mających pośredni związek z omawianymi częściami kantaty. Rozdział ten jawi się jako główna część gdzie mamy opis planów muzycznych, technik zarówno kompozytorskich jak i sugestii na temat kierunków improwizacji.

3. rozdział traktuje ogólnie o improwizacji. Dzięki opisowi autora i cytatom z różnych źródeł dowiadujemy się z pracy czym improwizacja jest, jaką ma formułę tj. w jaki sposób jest wykonywana w jazzie, jakie są jej sposoby i strategie, jakie mentalne czynniki wpływają na jej tworzenie. Te uwagi pozwalają spojrzeć na improwizację jazzową z wielu różnych perspektyw. W podrozdziale o akompaniamencie ciekawe wypowiedzi, takie jak Freda Herscha, dają wgląd w to co się dzieje w uczuciach i myślach muzyka, którego zadaniem jest zagranie z jednej strony pomocnej, a drugiej twórczej warstwy akompaniującej.

W zakończeniu autor pracy określa czym tak naprawdę jest autorski projekt „Kantaty jazzowej”, przytacza też różne opinie na temat życia i sztuki w ogóle (roli sztuki w naszym życiu). Obowiązkiem każdego artysty jest tworzenie i nigdy nie należy z tego rezygnować nawet jeśli wiązałoby się to z dużym zmaganiem.

Praca opisowa nie tylko określa funkcję improwizacji w utworze, ale też zawiera szereg twórczych, kompozytorskich i wykonawczych uwag oraz ogólnych przemyśleń autora i opinii innych artystów na temat improwizacji, jazzu, muzyki i sztuki w ogóle. Jedyna uwaga jest taka, że tytuły podrozdziałów niekoniecznie ściśle są adekwatne do treści zawartej w ustępach.

Praca poprawnie napisana i edytorsko zadowolająca. Zawiera bogatą bibliografię (szczególnie należy podkreślić fakt obecności szeregu wywiadów przeprowadzonych przez Doktoranta, z których czerpał inspirację i wiedzę).

2. DZIEŁO „Kantata jazzowa duo LIVE”

Dzieło artystyczne składa się z zarejestrowanej na płycie CD „Kantaty Jazzowej duo LIVE” w formie sześciu utworów (materiały nutowe zostały dołączone do opisu pracy).

- „Cisza galaktyk” - pierwsza część kantaty napisana w tonacji h - moll jest oparta na tonalnym przebiegu harmonicznym. Wznosząca się linia wokalna sugeruje napięcia utworu i improwizujący fortepian podąża za tą energią. Akompaniament jest oparty czasami wprost o partię wokalną, a czasami o kontrapunkt zapisany w nutach. Całość z każdego punktu widzenia jest bardzo spójna i stanowi jednorodny utwór artystyczny.

- „We wszechświecie pięknie obojętnym” - druga część kantaty stanowi z muzycznego punktu widzenia absolutny kontrast w stosunku do pierwszej części. Zaczyna się wokalizą i improwizacją wokalną, która nie ma żadnych ram skalowych ani akordowych, pomimo tego, że fortepian powtarza nieustannie schemat trzech akordów. Improwizacja wokalna nie jest z tymi akordami związana, a tak jak jesteśmy w stanie usłyszeć wokalista usiłuje znaleźć dźwięki obce w harmonii granej przez pianistę. Całość sprawia wrażenie atonalności i do pewnego momentu przypadkowości (taki był zamysł kompozytora). Ten typ estetyki nawiązuje nie tyle do jazzu a do muzyki współczesnej. W dalszej części utworu mamy recytowany tekst na podkładzie linii basu realizowanej przez fortepian. Wszystko to zostało bardzo zgrabnie połączone. Słychać, że tekst poezji jest czynnikiem formotwórczym.

- „Jestem szelestem”. Kolejna część zaczyna się introdukcją fortepianu w stylu free - jazzowym. Następnie dołącza recytowany tekst, który po kilkunastu sekundach przechodzi w bardzo rytmiczną melodię realizowaną unisono. Formę kilkakrotnie przecina improwizacja fortepianu oparta o groove'owy schemat rytmiczny, a jest nowym elementem rozwojowym w tej kantacie.

- „Zamknijmy w ostateczności oczy, bo pod powiekami plonie na przekór nicości coś, a nas wszak czyni nami” - czwarta część kantaty jest wykonana w stylu poetyckiej piosenki aktorskiej. Instrumentalna partia jest utrzymana w tempie rubato nawiązując do romantycznej manieri tego stylu muzycznego. Ta część w całości spełnia wymogi gatunku piosenki aktorskiej.

- „Obliczenia pomyliłem”. Jest to pierwsza część, w której mamy do czynienia z rytmem swingowym. Napisana jest w tonacji f-moll, ale melodia w swoich kluczowych dźwiękach odbiega od tej tonacji, a wymusza na akompaniatorze adekwatną reakcję. Tekst steruje typem improwizacji fortepianu, szczególnie słychać to w końcowej fazie kiedy następuje puenta - improwizacja fortepianu pozwala zarówno w emocjach jak i w nastroju tej treści wybrzmieć.

- „Sen mara”. W tej części w warstwie kompozycyjnej jesteśmy bliżej muzyki popowej ale zwraca uwagę bardzo smaczna, stylowa warstwa fortepianu, mimo dużej prostoty jaka stoi za tym utworem i sposobem wykonania. Niewątpliwie tutaj najważniejszy jest poetycki tekst i wykonawcy przyjęli minimum środków wyrazowych by ta poezja w czystej postaci mogła wybrzmieć.

„Kantata jazzowa” Pana mgra Ignacego Rusinka jest oparta o wiele stylów muzycznych, a z pewnością jest odzwierciedleniem wielowątkowej, multi-stylistycznej działalności artystycznej Doktoranta. Spoiwem, które łączy te wszystkie utwory w jedną całość jest niewątpliwie tekst oraz obsada wykonawcza. Interpretatorzy stworzyli bardzo ciekawy duet wokально-instrumentalny, w którym zarówno wokalista jak i pianista są na równych prawach. Muzycy wykonując ten utwór razem wzajemnie się inspirują a pomagają obierać różne kierunki w sposobie improwizacji. Całość kantaty jest przemyślaną i kompletną strukturą kompozycyjną, która została wykonana i zrealizowana według wcześniejszych założeń. Obecne tu są różne środki zarówno kompozycyjne jak i wykonawcze. Muzyka nie przeszkadza tekstowi lecz wręcz pokazuje go w coraz to nowym świetle przeprowadzając słuchacza przez treści zawarte w poezji.

Konkluzja

Doktorant założył sobie konkretne cele i doprowadził swoją pracę do końca. Pozytywnie oceniam zarówno dorobek artystyczny Pana mgr. Ignacego Wiśniewskiego jak i przedstawioną pracę doktorską. Stwierdzam, że Pan mgr Ignacy Wiśniewski spełnia warunki artykułu 13 Ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku i jego pracę doktorską przyjmuję.